

Peuters

“Ik ben twee en ik zeg ‘NEE’”!

Iedere ouder herkent het wel: de dwarse peuter huilend middenin het gangpad van de supermarkt. Of je peuter die zomaar een ander kind slaat in de speeltuin, omdat het kindje op ‘haar’ schommel wil gaan zitten. Waarom doen ze dat en hoe kan jij helpen?

In deze brochure kun je alles lezen over de ontwikkeling die jouw kind doormaakt. Wat betekent de peuterpuberteit voor jouw peutertje? We geven een inkijkje wat er gebeurt bij je kind. Als ouder kun je je kind verder helpen. Hoe? Lees dan onze praktische tips.

WEETJE:

De Peuterpuberteit is niets anders dan de persoonlijkheidsontwikkeling van je kind. Hij wil ontdekken wie hij zelf is!

Baby

Een baby voelt zich de eerste 5 maanden onlosmakelijk verbonden met zijn moeder, rond 12 maanden begint het besef, los van de rest van de wereld te bestaan, steeds meer te groeien.

Dreumes 18-24 maanden

De dreumes wordt zich steeds meer bewust van zijn eigen 'ik'. Hij vraagt zich af: "Wie ben ik?" Om dit 'ik-gevoel' te vergroten eigent de dreumes zich allerlei dingen toe, zoals de schommel in de speeltuin.

Je dreumes gaat op ontdekking. Gevaar kent het niet. Het onderzoeken en ontdekken heeft je kind hard nodig om de wereld te begrijpen. Als ouder is het belangrijk die ruimte te geven, je luistert naar (de behoefte van) je kind en je hem serieus neemt.

Peuter 2,5-4 jaar

Je peuter leert steeds beter over zijn gevoelens te praten en kan ze ook steeds beter reguleren. Wanneer volwassenen de emoties en het gedrag van de peuter benoemen, voelt hij zich gehoord en leert hij steeds bij.

De ontwikkeling van je kind

De peuterpuberteit is niets anders dan de persoonlijkheidsontwikkeling van het kind. Als baby weet je kind nog niet dat het los van de rest van de wereld bestaat. Je peuter gaat op zoek naar een antwoord op de vraag: "Wie ben ik?" In deze fase gaan ze op zoek naar grip op hun fysieke en sociale wereld en worden ze onafhankelijker. Hierbij bekijkt het kind alles vanuit zijn eigen standpunt. Het hebben van een eigen standpunt is zo nieuw voor de peuter, dat een ander standpunt nog niet kan bestaan in zijn ogen. Deze standpunten komen vooral voort uit zijn eigen behoeften. Het 'ik' en 'van mij' besef komt ook in deze fase. Om dit 'ik-gevoel' te vergroten eigent het kind zich allerlei dingen toe. Dat een ander kind ook dit 'ik-gevoel' heeft, beseft de peuter nog niet. Dit komt pas later, wanneer het kind de woorden 'jij' en 'jouw' snapt.

Inleven in de ander (bijvoorbeeld dat een ander pijn heeft als jij aan de haren trekt) vindt de peuter lastig. In zijn hoofd bestaat pijn alleen als hij het zelf ervaart. Als peuter zijn ze nog niet bewust van hun actie en het gevolg daarvan. Door uitleggen, welk gevolg zijn gedrag heeft, leert hij steeds weer bij en kan hij zijn moraal ontwikkelen. Pas rond 4 jaar kan een kind pas echt aansprakelijk zijn voor zijn gedrag.

Vanaf een jaar of 2 zijn kinderen wel in staat om over hun gevoelens te praten en strategieën te hanteren om ze te reguleren. Hoe beter ze kunnen praten, des te makkelijker wordt het voor hen om hun emoties te reguleren.

Peuters willen hun leefomgeving verkennen. Ze willen dingen voelen, betasten en manipuleren. Een kind heeft ruimte nodig om zich te ontwikkelen. Wanneer er geen ruimte gegeven wordt aan de peuter, belemmert dit ook zijn ontwikkeling.

Peuters ontwikkelen eigenschappen behorend bij hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit draagt bij aan het opgroeien tot een sociale en autonome volwassene. Wanneer ze deze eigenschappen goed ontwikkelen zal dit in de toekomst hun positie in de maatschappij versterken en de kans op succes vergroten.

Zorg voor jezelf

Het klinkt misschien wat vreemd, maar een goede relatie met je peuter begint met een goede relatie met jezelf en je partner. Besef je, dat er meer ouders zijn die tegen de peuterpuberteit aanlopen.

Je mag dus mild voor jezelf zijn. Het helpt om af en toe tijd voor jezelf te nemen. Daar hoeft je je niet schuldig over te voelen: juist door even ruimte te nemen lukt het je om weer perspectief te zien.

Ook het bespreken met andere ouders kan hierbij helpen, bijvoorbeeld om je eigen situatie te relativieren. Praat open met andere ouders over opvoeding. Zij lopen waarschijnlijk tegen dezelfde dingen aan. Zo vindt je een stukje herkenning en wellicht ook tips, die je weer verder helpen. Volg niet alle adviezen op. Kijk naar je kind en wat er bij je kind past. Maar kijk ook naar wat bij jou als opvoeder past. Als je zelf weet, waarom je een bepaald advies opvolgt, is het ook makkelijker dit advies vol te houden en is de kans op succes groter. Onderzoek wat je eigen kracht is en wat voor jou werkt.

Heb je een partner?

Investeer in je tijd samen. Het hoeft dan niet altijd over de opvoeding te gaan. Dit kan natuurlijk wel eens. Bespreek dan ook dat verschillen er mogen bestaan, maar dat het wel goed is om deze verschillen te bespreken/beschrijven.

Je voedt beide je kindje met de beste intentie op, dus laat het ook los, als je partner het anders doet als jij; ook die manier is prima, want het komt uit een goed hart. Een eigen stijl mag, maar het is ook goed om de verschillen te bespreken en te kijken hoe je van elkaar kunt leren. Je kunt samen reflecteren en feedback geven. Zo weet je: je staat er niet alleen voor.

ERVARINGSVERHAAL

‘Peter’ trok heel erg naar zijn vader. Hij wilde alleen door papa naar bed worden gebracht. Als ‘s morgens pappa naar het werk moest, moest Peter heel hard huilen. Mamma vond het erg heftig, want Peter duwde haar weg als ze hem wilde troosten. Ze kreeg het gevoel, dat ze afgewezen werd door haar eigen kind. Gelukkig zocht deze moeder hulp. De opvoedcoach ging samen met de moeder van Peter kijken naar de situatie en zo kwam moeder erachter, dat haar kind haar helemaal niet afwees, dat het zeker niet persoonlijk is, maar het een fase is, die bij zijn leeftijd hoort. Doordat ze Peter beter begreep kon ze ook beter met de situatie omgaan.

Tips voor omgaan met je kind

Daarnaast is je relatie met je kind erg belangrijk. Een peuter wil graag voor 'echt' worden aangezien. Behandel hem als een belangrijk lid van je gezin, met zijn eigen behoeftes en gevoelens. Benoem daarbij ook de emoties die je ziet bij je kind, zodat het kan leren welke emotie het is en hoe ze daarmee om kunnen gaan. Ook in je eigen emoties mag je echt zijn. Kinderen voelen je

emotie. Beter is om je emotie te benoemen. Zo geeft dat je ook ruimte om je eigen grenzen aan te geven. Daarnaast: een kind voelt dat je er niet echt bent, als je bijvoorbeeld achter je telefoon zit. Het kind wilt je oprechte aandacht.

"Ik zie dat je verdrietig bent omdat we geen Sint Maarten kunnen vieren dit jaar. Dat begrijp ik en dat mag ook best. Ik vind het ook heel erg jammer"

Wanneer een kind niet luistert, bedenk dan: Het is niet persoonlijk tegen jou. Het helpt je hopelijk om zelf rustig te blijven. Een kind wil de wereld ontdekken en heeft daarbij jouw hulp nodig. Zoek een evenwicht tussen consequent handelen en de autonomie van het kind (= de vrijheid van het kind om zelfstandig beslissingen te maken). Dit is natuurlijk wel spannend, want jij wilt je kind beschermen, terwijl je kind zich los wilt maken.

Hierdoor ontstaat er een spanningsveld. Kies daarin, waar je ruimte wilt geven en waar je juist vast wilt houden aan bepaalde regels.

Wanneer je een actie verwacht van je kind (bijvoorbeeld naar bed gaan of naar buiten gaan), geef je peuter de tijd om zich voor te bereiden op de verandering. Zo kan het kind zijn verwachting bijstellen en zich erop instellen. Een wekkertje stellen kan het kind hierbij helpen, bijvoorbeeld voor het naar bed gaan.

Voorkomen is beter dan genezen. Neem even de tijd! Het kost minder tijd en energie om er 2 minuten tijd aan te besteden, want dan is het klaar. Ben je met halve aandacht erbij, zullen de kinderen langer doorgaan, want ze voelen zich niet gezien en niet erkent. Zo ook, als je haast hebt. Een peuter wil dan best lief zijn, maar hij voelt je stress en zoekt jouw bevestiging dat alles goed is. Ook op deze momenten helpt het, als je even de tijd neemt om kort je kind te zien en zijn emotie/behoefte te benoemen.

"Soms lijkt het wel of ze een antennetje hebben: Als ik haast heb, gaan ze tegenwerken"

Dit zijn natuurlijk allemaal mooie tips, maar jij kent je kind het beste. Jij weet als ouder wat werkt, maar ook waar je kindje aan toe is. Laat je dan niet gek maken. Observeer je kindje en sluit daarbij aan.

Kom je er echt niet uit? Verderop vind je boekentips en daarnaast kan een opvoedcoach je weer op weg helpen, bijvoorbeeld dat het gedrag van je kind niets persoonlijks is: het is geen persoonlijke afwijzing.

En vooral: geniet van je peuter!

Interactievaardigheden

In de kinderopvang (en dus óók bij de gastouder) wordt er gebruik gemaakt van de interactievaardigheden van Marianne Riksen-Walraven.

Deze interactievaardigheden zijn:

- **sensitieve responsiviteit:** sensitief betekent dat je gevoelig bent, voor de behoeftes en signalen van je kindje. Responsiviteit gaat over dat je weet, wat je kindje probeert aan te duiden en hoe je reageert op deze signalen. Belangrijk is dus, dat je openstaat voor de signalen die je kind uitzendt, deze juist weet te interpreteren en er passend op te reageren. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen van moeders, die responsief reageerden op de behoeftes van het kind, gehoorzamer waren, dan kinderen van moeders, die niet op de signalen van hun kind hadden gereageerd. Daarnaast leren kinderen van responsieve ouders ook sneller verbanden te leggen tussen hun gedrag en het gevolg daarvan;
- **respect voor de autonomie van het kind:** dit betekent, dat ruimte geven aan de eigenheid van je kind door je kind zelf dingen te laten proberen en eigen ideeën en oplossingen van je kind te respecteren. Je kind heeft de ruimte nodig om zelf te ontdekken hoe de wereld in elkaar zit. Dit gaat soms letterlijk met vallen en opstaan;
- **structureren en grenzen stellen:** als je kind weet wat er van hem verwacht wordt, waar hij aan toe is en als hij kan overzien wat er gaat gebeuren, geeft dit een gevoel van veiligheid. Wanneer een kindje zich veilig voelt kan hij zich beter ontwikkelen;
- **praten en uitleggen:** uitleggen waarom bepaalde dingen niet mogen, bevordert de gewetensvorming en de sociale ontwikkeling van kinderen. Ook het uitleggen van emoties (bv van anderen) leidt tot sociaal inzicht en empathie. Je mag dus gerust uitleggen, wat je gevoel ergens bij is, want hier leert je kind alleen maar van;
- **ontwikkelingsstimulering:** de persoonlijke competentie van het kind kun je stimuleren door het aanbieden van nieuwe mogelijkheden, activiteiten of materiaal. Zo kan een vormenstoof op verschillende momenten een andere uitdaging geven. Denk aan, de vormpjes erin stoppen, de kleuren van de vormpjes benoemen óf de vormen benoemen óf. Elk van deze activiteiten vraagt om andere vaardigheden;
- **begeleiding van interacties tussen kinderen:** begeleiden van interacties leidt tot de ontwikkeling van de sociale competentie. Dit kan natuurlijk overal. Denk bijvoorbeeld eens aan het meisje op de eerste pagina die de schommel op de speeltuin niet wilde delen en zichzelf toe eigende. Je kunt je dochter helpen, de emoties van het andere kindje weer te geven en de communicatie tussen je eigen peuter en het andere kind te begeleiden door beiden vragen te stellen.

Tips en Adviezen

Op de laatste pagina vindt je een aantal links, boeken en cursussen over opvoeden en peuters die misschien wel interessant zijn voor je. Er zijn veel verschillende methodes en technieken. Welke stijl past het beste bij je? Wellicht zie je door alle bomen het bos niet meer. Hieronder staat een korte beschrijving van de boeken *Luisteren naar je kind*, *Sleutel tot je kind* en *Fluisterkind*. Bij elk boek hoort ook een cursus. Wellicht spreekt één (of meerdere) methode(s) je aan!

Gordon-methode

Dat Thomas Gordon echtheid hoog inschat blijkt wel uit het citaat hiernaast. Maar hoe dan wel grenzen stellen volgens Gordon?

De Gordon-methode gaat uit van twee soorten problemen: het probleem van het kind (bv hij is zijn auto kwijt) of probleem van de ouder (ouder wil niet dat de kopjes stukvallen). Bij het probleem van het kind neem de ouder de volgende stappen: ouder luistert actief, ouder laat kind zelf met oplossingen komen, ouder laat kind zelf beslissen welke oplossing het gebruikt en tenslotte respecteert ouder de oplossing van het kind.

Wanneer het om een probleem van de ouder gaat, stuur de ouder een 'ik-boodschap'. Deze bestaat uit 3 onderdelen: wat is het gedrag, wat voel ik daarbij en waarom is het een probleem. Bij een kindje wat met de lege kopjes op tafel speelt, kan een ouder dan zeggen: "Als je met de kopjes speelt, ben ik bang, dat ze stuk gaan".

In beide gevallen groeit de verantwoordelijkheid van het kind. Het leert zelfstandig op zoek gaan naar oplossingen en rekening te houden met de gevoelens van anderen. Als een kind weet waarom iets niet mag, is hij eerder geneigd het niet te doen.

Meer weten over de Gordon-methode? Lees het boek *Luisteren naar kinderen* of doe de cursus *Effectief omgaan met kinderen*!

DE BEKENDE PSYCHOLOOG THOMAS GORDON OVER CONSEQUENT HANDELEN:

"Ouders moeten dus wel inconsequent zijn. Hoe zou dat ook anders kunnen? Hun gevoelens variëren toch van dag tot dag, van kind tot kind, en van situatie tot situatie? Als ouders zouden proberen consequent te zijn, zouden ze niet echt zijn"

De sleutel tot je kind

Charlotte Visch noemt in haar boek *De sleutel tot je kind* 5 gedragingen, waar ouders vaak tegenaan lopen in de opvoeding van hun kind:

- ongehoorzaam zijn
- zeuren
- ruzie maken
- liegen
- geweld (slaan, schoppen, bijten)

PEDAGOOG CHARLOTTE VISCH OVER
ONGEHOORZAAMHEID

"Ongehoorzaam zijn is ongehoord zijn"

Visch beschrijft ongehoorzaam gedrag als ongehoord zijn: een kind heeft een wil of een verlangen. Het wil iets communiceren en wanneer datgene ongezien of ongehoord blijft, is het kind ongehoorzaam. Het kind wil zelf op ontdekking en het doet wat het denkt. Daarnaast willen peuters de wereld snappen: hoe kan het kind jouw 'Nee' begrijpen als je hem niet uitlegt?

Zeuren is volgens Visch leuren met gevoel. Vaak helpt het niet om zeurende kinderen te waarschuwen dat hun gezeur niet helpt. Het kind heeft erkenning en troost nodig. Pas als deze behoefte vervuld is, kan de realiteit (wat het kind allang weet) genoemd worden en zal het kind dit zonder meer accepteren.

Meer hierover lees je in de *Sleutel tot je kind*. Daarnaast zijn er ook leuke oudercursussen over deze methode, de sleuteltraining *HarTgrondig opvoeden* (oa. bij Kind en Krachtig <https://www.kindenkrachtig.nl/opvoedtraining>).

Wat fluistert jouw kind je toe?

Janita Venema (*Fluisterkind*) stelt dat gevoelens en gedrag van een kind voortkomt uit een bepaalde behoefte van een ouder.

Volgens haar geven kinderen, bijvoorbeeld door te spelen, een boodschap aan de ouders mee. Zij voelen aan, wat de ouder nodig heeft en willen dit door gedrag overbrengen. Dit doen de kinderen (onbewust) omdat ze ouders willen helpen en zullen dan ook doorgaan, totdat hun boodschap 'gehoord' wordt.

JANITA VENEMA

"Grenzen stellen, duidelijk zijn, kan voortkomen uit liefde, maar ook uit onmacht of gewoonte.

Vraag jezelf af bij twijfel :

Doe ik dit - op deze manier - vanuit liefde of angst? Luister naar het antwoord dat in alle oprechtheid tot je komt. Dat is een goed begin"

In haar boek beschrijft Venema hoe een kindje altijd met een volle snotneus liep. Het leven van moeder was ook erg vol. "Wel allemaal leuke dingen, hoor" gaf moeder aan. Maar toch vroegen al deze leuke

dingen teveel van deze moeder. Toen zij meer rust en ruimte voor zichzelf nam, verdween de chronische verkoudheid van haar dochter als sneeuw voor de zon.

Venema legt in haar boek uit hoe je erachter kan komen, wat er achter de problemen bij je kind ligt en hoe jij hiernaar kan luisteren. Wil jij weten, hoe dit werk, lees dan *Fluisterkind* van Janita Venema, volg de cursus ‘Het Fluisterkind’ of schakel een Kindertolk in.

CURSUSSEN

Triple P

Effectief omgaan met kinderen

HarTgrondig opvoeden (Kind en Krachtig)

HANDIGE WEBSITES

<https://www.opvoeden.nl/>

[https://
opvoedingsondersteuningutrecht
.nl](https://opvoedingsondersteuningutrecht.nl)

[https://www.allesoverkinderen.nl/
peuter/peuterpuberteit/](https://www.allesoverkinderen.nl/peuter/peuterpuberteit/)

BOEKENTIPS

Luisteren naar kinderen -
Thomas Gordon

Sleutel tot je kind - Charlotte
Visch

Peuterpuberteit - Marga Schiet

Luisterkind - Diana Hendriks

Fluisterkind - Janita Venema

Met dank aan:

Ouders en gastouders die bereid waren hun kennis, kunde en frustraties te delen.

Bronnen:

- Darling-Churchill, K.E. & Lippman, L. (2016). Early childhood social and emotional development: Advancing the field of measurement. *Journal of Applied Developmental Psychology*, Volume 45, 2016, P. 1-7.
- Domitrovich, C.E., Durlak, J.A. Staley, K.C., & Weissberg, R.P., (2017). Social-Emotional Competence: An Essential Factor for Promoting Positive Adjustment and Reducing Risk in School Children. *Child Development*, Volume 88, Issue 2, P. 408-416.
- Feldman, R.S. (2016). *Ontwikkelingspsychologie*. 7e editie. Amsterdam: Pearson Benelux bv.
- Gevers Deynoot-Schaub, M. & Bollen, I. (2018). *De Kwaliteitsmonitor Gastouderopvang*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Goorhuis-Brouwer, S. (2012). *Spelenderwijs. Ontwikkeling en opvoeding van het jonge kind*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Goorhuis-Brouwer, S. & Imelman, J.D. (2010). *Meedoen en leren. Psychologie en pedagogiek van het jonge kind*. Baarn/Utrecht/Zutphen: ThiemeMeulenhoff.
- Gordon, T. (2015). *Luisteren naar kinderen. Van contact naar verbinding binnen het gezin*. 16e druk. Utrecht/Antwerpen: Kosmos Uitgevers.
- Kohnstamm, R. (2002). *Kleine ontwikkelingspsychologie I. Het jonge kind*. 5e herziene druk. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Meij, H., Ince, D. (2013). *De ontwikkeling van kinderen*. Nederlands jeugdinstituut. Gedownload op 13 oktober 2020, van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/De-ontwikkeling-van-kinderen.pdf>
- Oates, J., Karmiloff-Smith, A. & Johnson, M.H. (2013). *Hersenontwikkeling. Focus op de eerste jaren*. Den Haag: Bernard van Leer Foundation.
- Telders, J.M. & Gunning, J.H. (1928). *Fröbel's opvoeding van den mensch*. Groningen/Den Haag: J.B. Wolters' U.M.
- Riksen-Walraven, M. (1996). *Inspelen op baby's en peuters. Ontwikkelingsspelletjes*. 2e druk. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum
- Sipman, G. (2014). *Professioneel pedagogisch handelen. omgaan met probleemgedrag in opvoedingssituaties*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Venema, J. (2008). *Het fluisterkind. Leren luisteren naar wat je kind over jouw leven te vertellen heeft*. Deventer: Uitgeverij Ankh-Hermes b.v.
- Visch, C. (2013). *De sleutel tot je kind. Respectvolle tips voor gevorderden ouders, gedreven therapeuten en fantastische kinderen*. 2e druk. Steenwijk: 248 Media uitgeverij